

אביגדור המאירי

מאת
עמונאל הרוכי

הוא קודם כל סופר שהמוני הקוראים נזקקים לו. זהו עובדה שגנו עדים לה בספריות העממיות בארץ. ספריו הם מן הקרועים הממושמים ביותר, מפני שהם מן זעקאיים ביותר. אולם תהא זו טעות להגדירו כסופר המוני, שעיקר כשרונו בשוירת אינטריגה מושכת. המאירי איננו כותב את דבריו לשם גידוי יצר השעשועים. כל דבר היוצא מקטנו הוא 'בחינת' סוף מעשה במחשבה תחילה. משל ונמשל. כל סיפור משלו. כל רומאן — ואין לוטר כל שיר — אצור בקרבו בעיה אנושית עמוקה. ותמיד היא רחבת ומפעפעת, ותמיד היא מוסרית וטהורה. ומשום שהיא אנושית ומוסרית, הרי היא גם יהודית מאוד. אכמגם אין יהדות זו ינקת כהווי העיירה, מתחם זה שהעניק לנו עד היום הזה כמעט את כל מיטב ציירתנו הכפרותית. יהדותו — מקורה אחר, רחוק יותר ומקורי יותר. זהו משהו: זהו ה'ר סיני' בית המקדש ועבודתו, זעם אל-בראשית וגם רחמי הגדולים. בתצוקו של נביכו, ומסאן מוסר הנבאים כסוד לתוכחה, ומכאן גם גישתו לתוכחה זו מתוך פינת ראייה ישנה-ניכנה. כהא הופכה למודנית שבמודנית, הלא הם עשרת הדברות. 'לא תרצח!' — מואר בעטו המבריק של המאירי אור גדול. ובשל האור הרב הזה ניבטים אלנו — מתוך לחות האבן הרוממים — הקמטים וקמטייהקמטים של בעית הרצח, כשהם מתפללים בשבילים דוטים וטראגיים אל נבכי תהום הנשמה האנושית האפלה. בפתחו של המבוכ הזה קושד המאירי את פתיל האינסוריגה ומליך בו את קוראיו. ומאלפת היא הליכתו של המאירי, כיצד הוא מוביל את הטראגדיו אחריו. והי הליכה מתרוננת, על אף כל הטרבאות שבה, על אף הצער, היסורים, על אף היאוש, ואף בזה סוד יהדותו של הסופר, יהודי איננו מתיאש לעולם. נצח ישראל לא ישקר. נר ישראל לא יכבה כשם שהר סיני הוא היסוד הסטאטי של השקפת עולמו, כן המחר, כן ארץ הבחירה, כן עתיד העדם ואושר העדם הוא היסוד הדינאמי שלו. והוא מאמין בזה אמונה כנה ואורגנית, ומשום כך מצעדו הוא קל גם על עברי פי תהום, יש סופרים — וסופרים גדולים, נאוגים — המעמידים את הבעיה האנושית בצורה כזאת. שכל היודד לזעק דעתם אין לו אלא (אם להיות עקבי) לשלוח די בנפשו. הם שותאים את נבזיהם. הם מורידים את גאון האדם עד לשפל המדרגה, עד למעמד של חולעת באושה המתפתלת ביצריה לפי צו השטן, לא כן המאירי. הוא אהב את נבזיהו, אפילו את הנקלים והמקוללים שבהם. הוא מנסה להעלותם ולהפעילם בהרבה אהר ממנו נשקפת ארץ הבחירה, המחז המתרונן. הרים, סיני, נבו, וגם גריוס ועיבל — סמליה בגוליבר בין העודדים עונד אלהיו, כשרגלו הצחת על הר הכרתי. והשניה על הר הקללה, ולכדה המלחמה הנטושה בין היצרים. המאירי מתהלך על בקרב עמו. יש הוא עומה בגדי כהונה, עבדי זעם וקנא. אך זה הוא מסיר את בגדישרד עליו, והיהו ככל אנו, מאיר פנים וצחק. כן, צחק, המאירי יודע לצחוק בלב מלא ומלב

מלא, ובה גם סוד סגנונו הבלתי-אחיד. בשיריו — הר שאנא הנביאים, הרח פתיסי, כסיפוריו — שפה פשוטה, שפת-שוק, כמעט, ללא צלצוח משפט, ללא מרוק וללא פורמאליות כלשהי. ריבור אחד — בכגודי כהונה, דיבור אחר — בכגודי איש העם. זה כארבעים שנה שהמאירי עומד במסרכת הספרות העברית. ועד היום הזה עמידתו מבדודה. לגבי אחיו הסופרים הכתוב מתכוון, לכאורה מחר הדבר, מה גרם לבדידות זו? ואין, לדעתנו, להסביר זאת אלא בתנאים המיוחדים שבהם גדל הסופר ובהעדר האפשרות בשבילו ובשבילם למצוא מצע משותף ומחד משותף לראית עולם מאוחדת. הספרות היהודית העברית בראשית המאה הזאת היתה ספרות של עיירה, ספרות פרובינציאלית. את העיירה הזאת נשא פניה סופרי ישראל בטלטוליהם עד לאוריסטה, עד ללונדון ועד לניו-יורק. הספרות היהודית היתה בבחינת ביקתה קטנה. חסרת צורה, שבאחד מקעי כחליה תקועה משקפת, כשעברה הרחב, זה שבעדו נראה הכל רחוק חציר, הוא בפניה הביקתה, ואילו זה המקרב רחוקים ומגדלים — מבחון. אלה שנינו להציק מבחון בעזרת משקפת זו לא הבחינו דבר (אולי משום כך אין הגויים 'תופסים' את בעיתנו?). ואלה שישבו בבית פנימה ראו את העולם רחוק מאוד ופעוט מאוד. ואין תימה שהמלך לירי הענק היה נתפל ללמך ליר היהודי (אביערגעצעזעזע אויסגעבערעטער וכו'). ואין תימה, להבדיל, ש'דון קישוט' נהפך לבנימין השלישי ולסנדרל. אני חוזר ואומר: להבדיל, הישנו תאמנותי המבוך של סבאי במיקומו עומד ואין לערערו לעולם, אך עצם

תפיסת העולם וראיתו היתה מוקטנת, עקב התנאים. עקב העיירה חזיי וגיטו שבתחום המשגב. לתוך הצירוף החושך הזה התפרץ לפני כארבעים שנה עלם אירופי, כשמנבערו שמוטלו לו הצדה בדרך גנדנות, ופרח בדש בגדו. העולם הזה תניך עולם ליבראלי חפש (לעומת מושגי רוסיה הצארית), תפיסת עולמו נאמה בהשפעת פלאמריין (קוסמוס), עטמו וכגונו לוטשו ונתה כאולפנו של אדי אנדרה (זה אלכסנדר בלוק המאירי) כולו צעיר ורך, צעיר? לא דחוקא. הוא נושא בלב לא את נטל הקדומים, אלא את ניצוץ הקדומים, אהב קשה, געגועים עזים. את הניצוץ הזה הוא מפיח למחל, והגחלת איננה לחשת — היא נעשית כדורה נוהה משהא. אין זו מליצה לגבי משורר, ובפרט לגבי משורר כהמאירי. ועתה, יתואר-נא מצבו ומצבם כל אלה הסופרים בביקתה הצרה והקטנה. לגבי זוג כאין חייב שלמים זה עם זה רגילים לומר: אין הם מתאיסם באישים, לגבי סופרים אין זו אלא הגדרה פחותה, שאינה משקפת אפילו כלשהו את אי-ההתאמה המתמדת ההוד גית, שנוצרה במשך עשרות שנים בין המאירי לקאר את הסופרים. שנהא? אי-הכרה בכשרונו? להדרים, הראשון שהכיר בו, שהעלהו היה אהוב ישראל — ה. נ. ביאלק בבחן איצטגעניגותו ובחושו הבין מיד מה פירורה של תופעה זו ששמה המאירי, והוא ברך עליה, אך הכנה — לחות, וקירבה — לחות, וכיון שקירבה איננה — מתחלה ההתבדלות וההתבדלות גוררת שוב לאי-הבנה וכו' וכו' חוליה לחוליה, טראגי הדבר? מאד מאוד. טראגי זה להיות סופרו של עם קטן, של עם בוי גויים כיכרא טראגי שבעתם להיות בודד בתוך מסרכת הספרותית של העם היהודי.

דוד טכטונוביץ:

פרוש אבר, עוף פלא...

ובחול קרבה ישיש... דבר ישי אכור: אף שנה הוא חי ובסוף אף שנה אש יוצאה מקנו ושורפתו... וחרר וממל אברים וחי... (בראשית ובה ישי)

פרוש אבר, עוף פלא, יב עבר! השיקה כנפים ופרקהו

אך ירמתי ארץ המריאה, אך קצות הטלה הנחרבת,

ובאשר שפה הרוח עוד אהל יעקב לא נסחה,

את זמר הפלא העיירה, את רגן בשורת האלמות.

את רגן בשורת האלמות! כי טרם צנן עוד האפר

תקים תתנער סאפרך, מקן המאללה תופיע,

וברקס כל צבע כל צון, וברקס כל דברי שפר

קנרם מתהום פן תיח, כאש תזק פרקיע.

קמוך קעפך, יב עבר! אחת מנהכם תאצלל!

הרומה מאפר, יב עבר! פרוש אבר סוערת, ונרתח!

ישבו יביו סלליה פוורי נגינטי בחדל,

כחרב נטבלים יבגרח, שביני כל נזיק וזך פחת.

תן עו לבורך במלחמת, יהיה למשגב לו ולסלע!

זרע אור בנשמה הדועכת ואה אך אחיו תודע!

רק אף נא תחשה, אך תשקיסוהו בכפר ובקרת צלצלה,

כלהם חוון גזירי עינים ובלתג תיעק משתעשע...

אך למה נמשך המאירי לתוך הביקתה הזאת? מן הכריחו לכך? כלום לא מוטב היה לו להסאר מחו לתחום? כלום לא כך עשו רבים וטובים לפניו וביחוד?

ואין לענות על כך אלא גם כן בבאלה, ובה אילו לכך את סדומפלדור, את ארלהורוב, את זאבטובסקי את אנצו סיני?

זהו הכמיהה לשלימות, שבלעדיה אין סג לחיים, אין חיים.

דחוקא משום טראיית העולם היא קוסמית דחוקא משום שהשלמות אף היא צריכה להיות קוסמית, דחוקא משום כך יש הכרח בתהנת-בינים לאומית, בזאון ישראל, במדינת ישראל.

ולשם כך, דק, לשם כך, התפרץ המאירי העל לביקתת הספרות העברית איננו ח מים עד היום הזה הרי"ך הוא גם פוסק בזמר הידוע שלו: 'לא נלך מפה! הוא גועש ושר, הוא נאבק עם אלהים ואדם, הוא כותב דומאנים וסיפורים, פיליטונים ודברי פובליציסטיקה דברי סאטירה ומחזות טראגדיה, הוא תר ומספר את מערכות הכוכבים בפסליותיהם הנצחיות, הוא חוזר את יסודות הנגה האנושי, זה שלפני ההגה, לפני הידיבר, יי בכל, אך יד כל בו, כל דבר היוצא מתחת עטו גיח בחונו חמיר נפק, כל הופעתו — מפצצה, מפצצה והפר הגנדרני נשטט ממנו מכבר, הוא עובד עבדת פרך, בשט ארבעים שנה הוא עומד תשוף ורוע וחה ומכה בה כשיליו וכילפיו על תללי הביקתה הספרותית העיירותית ובה אין הוא בודד עד, קוד הור השט, עברי, הרי' קמו משוררים וכופרים המתנבאים בסגנון אחר, הדש עתיק, אברת מדינת ישראל, הכרת הערך העצמי, הטה הצורך בשלימות — כל אלה הם לגבם הכרח טבעי הביקתה הזאת והולכת ליענינו, וישכיה מתיחלות יצאים ממה אוד-אחא, תם מעפילים אל הוד הנה של תפיסת עולם מקורית, עברית, ממלכתית, אנושית, קוסמית והומה התפילה בלב: חזקו ואמצו, אחים, בתעלמכם ובגריעכם אל פסנת הור זכרונא את פורץ-הגדר הראשון את אביגדור המאירי, העלו בנשמתכם נר לאהבתו.

לפרסם את הספר בחייו השלימו על-פי רשימותיו גיוס יהודה הרשקוביץ, רש להגיד לבחנה, שעשה תפקידו באמונה (אם כי של להצטרע שנפלו כמה איידיוקים בניקוד הארמית ויש ליקו אכתיסי ככתב היותי), י הרשקוביץ הקדים גם ביוגרפיה קצרה, כתובה בעני ומתוך ידיעה ראוונה כל מי שהתהלך עם המחבר עשרות שנים, התפית הגאות של הגליל העליון התחתון בתחילת הספר, התמונות בסופו משוח לית-יוח לספר של חמט המבר, בעל מלאכה אחת, כדאי כיתעודרו הירדשים חלמידיי והיצאם גם מהדקה מחורשת על-פי רשימותיו הידיענות המהודשת מספרו 'עבר הירחן היהודי', והיו לדות הישוב בתקופה זו שלמות.